

University of Tabriz-Iran
Journal of *Philosophical Investigations*
ISSN (print): 2251-7960 (online): 2423-4419
Vol. 13/ Issue. 29/ winter 2020
Journal Homepage: www.philosophy.tabrizu.ac.ir

The method of phenomenal contrast and the visual experience of natural kind properties

Masoud Afshar¹, Mostafa Taqavi²

¹ M.A. Sharif Industrial University, Tebran, Iran (corresponding author) E-mail: Massoud.afshar@yahoo.com

² Assistant Professor, Sharif Industrial University, Tebran, Iran, E-mail: m_taqavi@sharif.edu

Abstract

Which properties of the objects do we receive by our senses when we perceptually experience them? According to a common philosophical belief, sensible properties include simple ones. As for vision, these properties include color, shape, illumination, special relations, and motion. So the what-ness of things or their causal relations - for example- cannot be received via sensation. We have them- of course- in our experiences but, only after some operations of cognitive faculty on what is already received. Recently, people argue against this conception of perceptual experience. Our concern here would be exclusively on natural kind properties, for their special philosophical significance; visually experiencing natural kinds, would exclude some important general accounts of perception as out of the case. In this paper, after some introductory remarks, we try to introduce the method of phenomenal contrast as a general algorithm that should be followed if we are intended to infer anything about the content of experience on the basis of its phenomenal character. We do this by examining Ned Block's seemingly alternative method for determining the content of experience and showing that, that is just another case of applying the same method. Then rejecting some of its main criticism we defend Siegel's own application of her method to infer that we visually experience natural kind properties.

Keywords: rich content, the method of phenomenal contrast, High-level properties, visual experience.

Introduction is given to the consciousness by the senses, has been taken by empiricist philosophers and some of those who affected by them to be the ground of the whole other human knowledge. But empiricist philosophers were unable to reestablish all of our common knowledge exclusively on the basis of the shortlist of those simple properties that supposed to be the given. Because they included only low-level properties on their list of the given properties. Edmund Husserl in the twentieth century creatively enlarged the list of the properties that were taken to be given. He suggests that we have "intuition" of some more specific state in the world ether. But he didn't supply his theory with an objective method of determining which properties are given. Siegel's method of phenomenal contrast is exactly the ground that enables us to decide what is perceptually given and what is not.

1. Visual phenomenal experience

we could go any further, we need a distinction; when we see a pine tree, for example, we can see it from different perspectives, with different feelings, different memories and different beliefs. Each of These differences may change the way in which the pine tree appears. Thus we can talk about seeing a pine tree in a wide and also a narrow sense: according to the wide sense, a state of seeing is to be individuated by its external object. In the narrow sense, rather, each way in which an object could appear create another seeing state. So we can have many different states of seeing a pine tree in a narrow sense but only one state of seeing a pine tree in the wide sense. The narrow sense has been also called by Siegel the visual phenomenal experience and sometimes just visual experience. (Siegel: 2010)

2. The visual experience of natural kind properties and the theories of perception

the case that we visually experience natural kind properties, sense-data theory could not be defended anymore; for it is impossible for any sense- data to be a natural kind at the same time. Adverbial theories also will have to be excluded. This limitation exerted on the philosophical theories of perception is an additional source of significance for our debate.

3. The method of phenomenal contrast as a general logic of inference argue that the experimental strategy that recently developed notably by Ned block (2014) to testify the hypothesis of visual experience of facial expressions, is, in fact, another application of Siegel's general method of phenomenal contrast; Regardless of creative usage of empirical technique in Block's argument, he follows the same logical steps that Siegel had been fully characterized before: Ned block provides an example of phenomenal contrast by pairing two different visual experience of the same ambiguous facial expression, and then try to exclude some of the alternative explanations for this contrast (Block 2014). But he does not put himself into trouble of discussing and rejecting all alternative explanations that are logically possible.

4. The visual experience of Natural kind properties

the second main goal of our paper is to defend Siegel's argument for the representation of natural kinds in some of the visual experiences. Our strategy is to reject what we think to be the most reasonable criticism of the argument. The first objection made by Brogaard suggests that there is a cognitive state namely "seeming" rather than "seeing" which can provide a better explanation of Siegel's phenomenal contrast as a difference in cognitive rather than perceptual phenomenology. (Brogaard: 2013) We rejected this criticism by showing that even a difference in the so-called state of seeming requires some difference in attention and hence some difference in what is perceived.

The second significant objection is been suggested by Rene Jagnow. He argues that Siegel does not fully characterize the proposal of the shape-gestalt properties (Jagnow: 2015) according to his argument the case of Chef/dog figure, illuminates that Different Shape-gestalts, organize the overall shapes in different part-whole structures. Thus two shape-gestalt could be different even if the overall shape of the two seems alike. (Ibid) But this objection-we argue- could not be applied to Siegel's examples of tools with the same shape-gestalt like guns, hair driers, and drills; In the case of Siegel's examples, in addition to similarities in overall shape of gun, hair drier and drill, they also organized in the same part-whole relation which obviously distinguishes them from the case of Chef/dog figure. Hence they truly have one and the same shape-gestalt which means that shape-gestalt properties cannot explain the phenomenal effect of the familiarity with pine trees.

Conclusion

The hypothesis that natural kind properties can be visually represented is a significant hypothesis for the philosophy of perception. Furthermore, the method of phenomenal contrast is important because it explicates the general logical steps which one has to take- whether explicitly or not- if one is intended to determine the content of experience based on its phenomenology. The application of this method also shows that the natural kind properties could be represented in visual phenomena experience and that criticism against this application of the method of phenomenal contrast that mentioned here, don't work.

References

- Siegel, S. (2010) *The contents of visual experience*. Oxford: Oxford University Press.
- Brogaard, B. (2013) "Do we perceive natural kind properties?" *Philosophical Studies*, 162.
- Jagnow, R. (2015) "Can we see natural kind properties?", *Epistemology & Philosophy Of Science*, 2015, Ö. XLIV _12
- Block, N. (2014) "Seeing as in the light of vision science", *Philosophy and Phenomenological Research*.

روش تقابل پدیداری و تجربه بصری ویژگی‌های نوعی*

مسعود افشار**

دانش آموخته کارشناسی ارشد فلسفه، دانشگاه صنعتی شریف (نویسنده مسئول)

مصطفی تقوی

استادیار گروه فلسفه، دانشگاه صنعتی شریف

چکیده

در هنگام دیدن یک شیء یا وضعیت قابل مشاهده، کدام یک از خصوصیات آن را مستقیماً حس می‌کنیم؟ به طور متعارف ویژگی‌های محسوس (sensible) اشیا را در لیست مشخص و محدودی قرار می‌دهند. این ویژگی‌ها برای حس بینایی با اندکی اختلاف نظر شامل رنگ، شکل، شفافیت، نسبت‌های مکانی و حرکت اشیا است. بر این اساس، چپستی اشیا یا روابط میان آنها مستقیماً حس نمی‌شود، بلکه ذهن با دخل و تصرف در کیفیات حسی، آنها را تجربه می‌کند. این تلقی از ادراک حسی که تنها ویژگی‌های سطح پایین (low-level)، بصورت حسی تجربه می‌شوند، اخیراً به طور موثری در فلسفه و علوم شناختی مورد بازبینی قرار گرفته است. در این مقاله تمرکز ما بر تجربه حسی ویژگی‌های نوعی اشیا و روش تقابل پدیداری در اثبات آن خواهد بود. استدلال خواهیم کرد که اگر تجربه بصری نوع طبیعی (natural kind) ممکن باشد، برخی از نظریه‌های ادراک حسی غیرقابل دفاع خواهند شد. پس از آن روش تقابل پدیداری (the method of phenomenal contrast) را به عنوان یک الگوی عمومی استنتاج معرفی می‌کنیم که هرگاه کسی بخواهد از پدیدار شناسی تجربه، مطلبی درباره محتوای تجربه استنتاج کند، باید از آن تبعیت کند. بنابراین برخلاف تصور منتقدین، این روش نه تنها در مقابل برخی از روش‌های تجربی تعیین محتوا قرار نمی‌گیرد بلکه منطق آنها را روشن می‌کند. در نهایت استدلال سوزانا سیگل به نفع تجربه بصری انواع طبیعی، که در چارچوب همین الگوی استنتاجی ارائه شده را از طریق پاسخ به مهمترین انتقادات آن، تقویت خواهیم کرد و بر این اساس به نفع تجربه بصری انواع طبیعی داوری می‌کنیم.

واژگان کلیدی: محتوای غنی، روش تقابل پدیداری، سوزانا سیگل، ویژگی‌های سطح بالا، تجربه بصری.

تأیید نهایی: ۱۳۹۸/۰۳/۲۶

* تاریخ وصول: ۱۳۹۸/۰۳/۰۲

**E-mail: massoud.afshar@yahoo.com

مقدمه

در آغاز فلسفه مدرن، رنه دکارت محتوای آگاهی را به عنوان مبنای یقینی معرفت بشری شناسایی کرد و آن را مشابه نقطه اتکایی دانست که ارشمیدس مطالبه می‌کرد تا زمین را جابه‌جا کند. (Descartes, 16: 1996) در همین راستا شاگردان تجربه‌گرایی مکتب دکارت، آن محتوایی که از طریق حواس به آگاهی بشر داده شده است^۱ را پایه محکم معرفت دانستند و سعی کردند نحوه شکل‌گیری دانش متعارف از این پایه‌های یقینی را توضیح دهند و بدین ترتیب دانش بشری را به صورت عقلانی بازسازی کنند. این پروژه فلسفی با مشکلی مواجه بود که از تعمیم طرز فکر سازوکارگرا (mechanistic) در حوزه روانشناسی ادراک نشأت می‌گرفت.

بنابر این طرز فکر، ادراک حسی نه یک عمل ذهنی بلکه رخدادی در جهان فیزیکی و تابع قوانین علی آن است. (Romdenh-Romluc:49:2013) کیفیات حسی «از تاثیر ذرات نادیدنی در حواس ما ایجاد شده» (locke:1975:2.8.13) و گویی همین تاثیر است که در ذهن بازنمایی شده است.^۲ نتیجه این طرز فکر، محدود دانستن محتوای داده شده به ویژگی‌هایی چون رنگ‌ها، صداها، بوها و مزه‌هاست. در فلسفه ادراک حسی معاصر این ویژگی‌ها را با عنوان ویژگی‌های سطح پایین (low-level) اشیا می‌شناسند. و نظریه ادراکی که معتقد است تنها همین ویژگی‌ها را با حواس خود دریافت می‌کنیم، نظریه محتوای ضعیف (weak content) یا لاغر (thin) نامیده می‌شود.

تجربه‌گرایان با در دست داشتن این لیست محدود از ویژگی‌های داده شده، نمی‌توانستند وجود اشیای فیزیکی و روابط میان آنها را حتی بصورت کلی استنتاج کنند. پایبندی کامل به آموزه‌های این معرفت‌شناسی به پدیدارگرایی (Phenomenalism) هیومی انجامید. به این ترتیب پروژه تجربه‌گرایی کلاسیک یعنی بازسازی عقلانی دانش متعارف بر پایه یقین دکارتی به شکست انجامید.

در قرن بیستم ادومند هوسرل فیلسوف مبتکر آلمانی آغازگاه دکارتی معرفت و بناکردن آن بر تجربه حسی را مجدداً در دستور کار قرار داد. در عین حال با تفکر سازوکارگرا در تعیین محتوای تجربه، مخالف کرد و آن را یک پیش‌داوری از سوی گالیله می‌دانست که باعث می‌شد با تمرکز بر علت پدیده‌ها، خود آنها را از دست بدهیم (Husserl: 1970). او با طرح مفهوم شهود مقوله‌ای (categorical intuition) معتقد شد که در تجربه ادراکی، برخی از ویژگی‌های سطح بالاتر اشیا نیز می‌توانند موضوع شهود یعنی درک بی‌واسطه و انفعالی ذهن باشند. (Zahavi: 2003: 35-9) با چنین توسعه‌ای در مفهوم تجربه ادراکی، هوسرل توانست ضمن باقی ماندن در ساحت آگاهی و قلمرو یقین دکارتی و پایبندی به آنچه صرفاً در تجربه، داده شده است، چشم انداز یک مطالعه علمی - به معنای دقیق و متقن - درباره ذات اشیا را طرح‌ریزی کند که تحت عنوان پدیدارشناسی (phenomenology) به جریانی مهم در فلسفه معاصر بدل شد.

این تاریخچه کوتاه حاکی از اهمیت معرفت‌شناختی مسئله تعیین محتوای ادراک حسی است.^۳ یکی دیگر از دلایل اهمیت این بحث، مربوط به عصب‌شناسی آگاهی است. مناطق مغزی دخیل در تجربه ادراکی بخشی از منطقه‌های پردازش آگاهانه‌اند. حال اگر ویژگی‌های سطح بالا (high-level) همچون

نوع چیزها، حالات چهره و نیت‌های افراد، مستقیماً قابل تجربه باشند، آنگاه علاوه بر قشر اولیه بینایی V1 واقع در لوب پس سری، برخی از نواحی پردازش ثانویه مغزی، همچون ناحیه فوزی فرم تشخیص چهره FFT و مناطقی از لوب گیجگاهی نیز در آگاهی سهیم خواهند بود (Siegel: 2010: 11)^۴

۱. معنای دقیق تجربه بصری

حالت‌های ذهنی را می‌توان در دو دسته جای داد؛ آنهایی که به لحاظ پدیداری آگاهانه (phenomenally conscious) و آنهایی که چنین نیستند. درباره حالت‌های نوع اول، گفته می‌شود که بودن در هر یک از آنها حس و حال خاصی دارد. یا به تعبیر مشهور توماس ناگل بودن در آنها شبیه چیزی است یا چیزی هست که بودن در این حالت‌ها شبیه به آن است (Nagel: 1979). احساس، ادراک، تخیل و هیجان از این دسته حالات اند. می‌توان این حالت‌های ذهنی را از جهت حس و حال خاصی که دارند از هم متمایز کرد. مثلاً مزه کردن لیمو حس و حال خاصی دارد که آن را از مزه کردن گوجه فرنگی متمایز می‌سازد. این حس و حال خاص مزه کردن لیمو، خصلت پدیداری (phenomenal character) آن نامیده می‌شود. به بیان دقیق تر، برای هر حالت ذهنی که به لحاظ پدیداری آگاهانه است، چیزی هست که آن حالت را از جهت نحوه از سرگذراندنش متمایز می‌سازد (Byrne: 2002). این وجه تمایز همان خصلت پدیداری است.

در مقابل حالت‌های ذهنی دیگری هستند که به نظر می‌رسد به لحاظ پدیداری آگاهانه نیستند. مثلاً این گزاره که زمین کروی است را در نظر بگیرید؛ امروزه بیشتر مردم به این گزاره باور دارند یا آن را می‌دانند بدون اینکه دانستن آن حس و حال خاصی داشته باشد. به نظر می‌رسد که باورها و دانش‌های گزاره‌ای به لحاظ پدیداری آگاهانه نیستند.

حالت‌های ذهنی آگاهانه می‌توانند در هر مورد خصلت پدیداری متفاوتی داشته باشند. مثلاً دیدن درخت کاج از زوایا، فاصله‌ها و نورهای مختلف هرکدام خصلت پدیداری اندکی متفاوت خواهد داشت. همینطور دیدن درخت کاج وقتی باور تازه‌ای درباره ارزش این درخت پیدا کرده‌ایم، یک نقاشی زیبا از آن را چند لحظه قبل دیده‌ایم یا زمانی که برای اولین بار آن را می‌بینیم، در هرکدام از این موارد خصلت پدیداری ادراک، ممکن است متفاوت باشد.

از این پس کیفیت پدیداری در هر بار دیدن شی O را یک تجربه ادراکی دیداری (visual perceptual experience) از شی O می‌نامیم. و یا برای سهولت بیان می‌توانیم همان واژه دیدن (seeing) را به کار ببریم و آن را در معنای باریک (Narrow) برای اشاره به یک تجربه پدیداری خاص در نظر بگیریم. و در عوض واژه دیدن به معنای وسیع (Wide) را برای حالت ذهنی دیدن O به هر شکل ممکن که تجربه شود، ذخیره کنیم.

همین تجربه ادراکی دیداری یا دیدن در معنای باریک نیز به نوبه خود از دو مولفه تشکیل شده است؛ «داده‌های بی‌واسطه، همچون داده‌های حسی که ارائه شده یا به ذهن داده شده اند. و یک فرم، ساختار یا تفسیر که فعالیت فکر را نشان می‌دهد. بازشناسی این واقعیت یکی از قدیمی‌ترین و همگانی‌ترین بینش‌های

فلسفی است» (Lewis:1929) نظریه‌ای که معتقد است در مولفه حسی تجربه ادراکی دیداری، ویژگی‌های سطح بالا نیز وجود دارد، نظریه محتوای غنی (Rich content) نامیده می‌شود. از این پس به جای عبارت طولانی «عنصر حسی تجربه ادراکی دیداری» اصطلاح «تجربه بصری» (visual experience) را به کار می‌بریم.

۲. تجربه بصری انواع طبیعی و پنج نظریه اصلی ادراک

پیش‌تر به برخی از دلایل اهمیت مسئله محتوای غنی در ادراک حسی اشاره کردیم. اکنون با در دست داشتن مفهوم تجربه بصری، می‌توانیم دلیل تمرکز بر بازنمایی ویژگی‌های نوعی را روشن‌تر بیان کنیم؛ ادعای ما این است که اگر نوع طبیعی در تجربه بصری نمود پیدا کند، نظریه داده حسی و قیدگرایی غیرقابل دفاع خواهد بود و گزینه‌های ما در میان نظریه‌های کلی ادراک، به واقع‌گرایی خام و التفات‌گرایی محدود می‌شود.^۵

ابتدا نظریه داده حسی را در نظر بگیریم. براساس این نظریه در هر تجربه دیداری، یک هویت غیر مادی، درونی و شخصی تحت عنوان «داده حسی» تحقق پیدا می‌کند. این هویت درونی نقش محملی را ایفا می‌کند که ویژگی‌هایی که آگاهانه از آنها مطلع هستیم، همچون رنگ، شکل و اندازه در آن محقق می‌شوند. (Fish: 2010: 16) نکته اینجاست که این موجودیت درونی قابلیت آن را ندارد که هر ویژگی‌ای در آن تحقق پیدا کند. به طور مثال فلاسفه در این باره احتجاج کرده‌اند که آیا ویژگی عمق یا سه بعدی بودن، می‌تواند در داده‌های حسی تحقق پیدا کند؟ به نظر می‌رسد ویژگی سه بعدی بودن داده حسی با درونی بودن و ذهنی بودن آن قابل جمع نیست. از این رو برخی فلاسفه همچون بارکلی این ویژگی را از لیست ویژگی‌هایی که بصورت بصری تجربه می‌شوند خارج کردند و آن را حاصل شناخت و تصرف ذهن در ویژگی‌های بصری دانستند (همان). در عین حال شاید بتوان با قدری تکلف، داده‌های حسی را به عنوان موجوداتی سه بعدی تعریف کرد و به این ترتیب بعد را جزو ویژگی‌های محقق شده توسط داده حسی قرار داد.

اما در خصوص انواع طبیعی، تنها گزینه برای نظریه پرداز داده حسی آن است که آن را حاصل قوه شناخت و دخل و تصرف ذهن بر کیفیات حسی در نظر بگیرد. زیرا اگر نوع طبیعی یک کیفیت حسی باشد، داده حسی مربوطه باید آن را محقق کند و لازمه این تحقق آن است که آن داده حسی همزمان هم داده حسی و هم یک نوع طبیعی باشد! این امر برخلاف مشکل سه بعدی بودن، صرفاً دیدگاه داده حسی را ساختگی و پرتکلف نمی‌سازد بلکه کاملاً غیر ممکن است. چون داده‌های حسی نوعاً موجودات ذهنی هستند درحالی که انواع طبیعی موجوداتی غیرذهنی، همگانی و بیرونی‌اند. بنابراین نظریه داده حسی با تجربه بصری انواع طبیعی قابل جمع نیست به نحوی که اگر یکی از آنها صادق باشد دیگری حتماً کاذب خواهد بود.

حال نظریه قیدگرایانه ادراک را در نظر بگیریم. براساس این دیدگاه، تمام کیفیاتی که در ادراک حسی بصورت آگاهانه تجربه می‌کنیم قیدهایی هستند که شیوه انجام گرفتن فعل ادراک را مشخص می‌کنند.

مثلا اگر در ادراک یک گوجه فرنگی، کیفیت قرمزی را به صورت آگاهانه تجربه می‌کنیم، این قرمزی نحوه ادراک گوجه فرنگی‌های قرمز است. به عبارتی ما این اشیا را قرمز گونه ادراک می‌کنیم و نه اینکه قرمزی را در آنها ادراک کرده باشیم. قرمزی در این نظریه یک کیفیت غیربازنمودی (non-representational) یا یک حس خام (Raw feeling) است. حس خام، چیزی مانند حس درد یا حس کردن رنگ خاکستری در هنگام بستن چشم‌هاست. این کیفیت‌های حسی فاقد محتوا هستند به این معنا که هیچ گزارشی درباره نحوه بودن چیزها نمی‌دهند (Fish: 2010:36-7).

این نظریه با همه کیفیات حسی که موضوع تجربه بصری به معنای دقیق آن هستند، همین‌گونه برخورد خواهد کرد. اکنون اگر کیفیات حسی محدود به ویژگی‌های سطح پایین اشیا باشد این نحوه برخورد قابل پذیرش است. زیرا دست کم در جهان بینی علمی و تصویری که فیزیک ریاضیاتی از عالم ارائه می‌کند رنگ‌ها و شکل‌ها و حرکات، آنگونه که بر حواس ما ظاهر می‌شوند، جایی ندارند. اما حتی در انتزاعی‌ترین تصویری که علم از جهان ارائه می‌دهد نمی‌توان دست کم برخی از انواع طبیعی را حذف کرد. ستاره، اسب، طلا، آب و درخت کاج هویت‌های قابل مشاهده‌ای هستند که علم نیز وجود آنها را تصدیق می‌کند.

اگر ویژگی درخت کاج بودن یک درخت، در تجربه بصری ما نمایان شود، براساس تحلیل قیدی از تجربه حسی، این ویژگی باید یک حس خام و غیربازنمودی باشد که نمایش ذهنی هیچ واقعیتی در جهان نیست. درحالی که ویژگی درخت کاج بودن نمی‌تواند حاکی از هیچ واقعیتی نباشد. این ویژگی اگر در تجربه بصری نمایان شود نمی‌تواند یک حس خام و غیربازنمودی مشابه حس درد باشد.^۶

۳- روش تقابل پدیداری

اگر از اشخاص بخواهیم که در مشاهده اطراف، آنچه واقعا تجربه می‌کنند را تعیین کنند، مشخص خواهد شد که عمل به این درخواست چندان ساده نیست. دیدیم که تجربه‌گرایان انگلیسی گرایش داشتند که محتوای تجربه حسی را براساس سازوکار فیزیکی آن، تعیین کنند. هوسرل نیز هرچند با شناسایی و نقد این گرایش در فلسفه مدرن و تعویض آن با یک نظریه محتوای لیبرال (liberal theory of content) توانست از پاره‌ای محدودیت‌های تجربه‌گرایی کلاسیک عبور کند، اما به نظر می‌رسد مبنای ترجیح او در نهایت درون‌نگری (Introspection) بوده است. درحالی که درون‌نگری نمی‌تواند میان دیدگاه محتوای ضعیف و محتوای غنی داوری کند.

با درون‌نگری حتی نمی‌توان درباره ویژگی‌های سطح پایینی که در تجربه دیداری نمودار می‌شوند به قطعیت رسید. به طور مثال، سکه‌ای که از زاویه بسته همچون بیضی به نظر می‌رسد را در نظر بگیرید. آیا این سکه بصورت دایره‌ای از زاویه بسته تجربه می‌شود یا بصورت بیضی؟ آیا می‌توان گفت تجربه بینایی دایره‌ای از زاویه بسته با تجربه بینایی بیضی یکسان است؟

این مثال نشان می‌دهد درون‌نگری حتی در تعیین ویژگی‌های سطح پایین تجربه نیز حکم قاطعی ندارد. اکنون مثالی درباره ویژگی‌های سطح بالا را که توسط سیگل ارائه شده در نظر بگیرید؛ یک بشقاب انگور پلاستیکی را در نظر بگیرید اگر به اشتباه آن را انگور واقعی بپنداریم، این اشتباه تنها در سطح شناخت

رخ داده یا دچار خطای حسی نیز بوده‌ایم؟ پر واضح است که اگر ویژگی انگور بودن، به عنوان یک ویژگی سطح بالا با حس بینایی تجربه شود، در این مثال دچار خطای حسی نیز شده‌ایم. اما اگر نتوانیم با درون-نگری تعیین کنیم که خطا در چه سطحی رخ داده است، معلوم می‌شود که درون‌نگری نمی‌تواند تشخیص دهد که آیا ویژگی انگور بودن با حس بینایی تجربه شده است یا نه. این مثال حاکی از آن است که درون‌نگری در تعیین محتوای سطح بالای حس بینایی، در صورت وجود، ناتوان است. (Siegel: 2010: 79-80)

در عین حال تجربه‌های دیداری را می‌توان به لحاظ کیفیت از سر گذراندن آنها از هم متمایز کرد. و این تمایزی است که درون‌نگری به خوبی از عهده آن بر می‌آید. آنچه درون‌نگری به تنهایی از انجام آن ناتوان است تعیین چستی این تمایز است.

سیگل از این قابلیت درون‌نگری که وجود اختلاف در خصلت پدیداری تجربه‌ها را با دقت بالایی تشخیص می‌دهد استفاده می‌کند و روشی را معرفی می‌کند که با تشخیص تقابل پدیداری (phenomenal contrast) دو تجربه ادراکی آغاز می‌شود. روش تقابل پدیداری راهبردی برای آزمودن فرضیه‌های گوناگون درباره محتوای تجربه است. اگر فرضیه ما این باشد که ویژگی p یک کیفیت حسی در برخی از تجربه‌های پدیداری دیداری است، آنگاه می‌توان انتظار داشت که ویژگی p باعث اختلاف D در خصلت پدیداری آن تجربه‌های دیداری شود. سپس می‌توان دو تجربه دیداری را مثال زد که از هر نظر مشابه به نظر برسند جز اینکه اختلافی از جنس d در خصلت پدیداری آنها به چشم بخورد. با یافتن این مثال مرحله اول این روش را با موفقیت طی کرده‌ایم.

در مرحله دوم باید استدلال کنیم که این اختلاف ناشی از همان چیزی است که انتظار آن را داریم. یعنی ناشی از بازنمایی ویژگی p در مولفه حسی یکی از تجربه‌ها و عدم بازنمایی این ویژگی در تجربه دیگر. این همان مرحله از روش است که گفتیم با درون‌نگری پیش نمی‌رود. زیرا درون‌نگری نمی‌تواند بطور دقیق و قاطع تعیین کند آیا اختلاف پدیداری D ناشی از تفاوتی در مولفه حسی تجربه است یا مولفه غیرحسی آن. و حتی اگر معلوم شود D حاکی از تفاوتی در مولفه حسی تجربه است، هنوز این عنصر حسی ممکن است یک کیفیت حسی خام و فاقد محتوا مثل احساس درد باشد. باز اگر به نحوی معلوم شود که این کیفیت حسی، خام و بی‌محتوا نیست، درون‌نگری نمی‌تواند بصورت قاطع تعیین کند که این محتوا همان P است یا چیز دیگر. مثلاً اینکه شکلی که می‌بیند دایره است یا بیضی.

بنابراین در این مرحله، به قرینه‌هایی نیاز داریم که با استفاده از آنها بتوان نشان داد که تقابل پدیداری D ناشی از این حالت‌های دیگر نیست. به عبارتی باید نشان دهیم که بهترین تبیین برای اختلاف پدیداری دو تجربه همان فرضیه مورد علاقه ما، یعنی تجربه بصری ویژگی P در یکی از این دو تجربه است. پس مرحله دوم استدلال، یک استنتاج براساس بهترین تبیین یا IBE است.

با توجه به اینکه استنتاج فرضیه مطلوب به طور کلی منوط به رد سه حالت بدیل است می‌توان کل فرآیند استنتاج براساس روش تقابل پدیداری را بصورت یک استدلال در چهار سطر به شکل زیر بازنویسی کرد:^۷

- (۱) تجربه E1 و تجربه E2 در پدیدارشناسی خود دارای اختلاف D هستند.
- (۲) اگر تجربه‌های E1 و E2 در پدیدارشناسی خود دارای اختلاف D باشند، این اختلاف در یک کیفیت بصری است.
- (۳) اگر تقابل پدیداری D در تجربه‌های E1 و E2 ناشی از اختلاف در یک کیفیت بصری باشد، آنگاه این مولفه بصری، دارای محتواسست.
- (۴) اگر یک کیفیت بصری محتوادر، عامل تقابل پدیداری باشد، محتوای این کیفیت، P است.

مقدمه اول با تصدیق درون نگرانه یک تقابل پدیداری اثبات می‌شود و مقدمات بعدی هرکدام با رد یکی از فرضیه‌های بدیل که در تبیین تقابل پدیداری D قابل طرح است، تایید می‌شوند. اینکه چطور این کار باید انجام شود بسته به مورد متفاوت خواهد بود. «در این مرحله به سختی می‌توان چیزی کلی درباره مبنای ترجیح هرکدام از این گزینه‌های بدیل گفت» (Siegel: 2010: 95) باید در انتخاب مثالها نهایت هوشمندی را به خرج داد. با یافتن مثال مناسب نیمی از راه طی شده است و می‌توان نشان داد که فرضیه مطلوب بهترین تبیین آن است.

روش تقابل پدیداری یک روش خنثی و بی طرف است. اثبات نظریه محتوای غنی براساس این روش مستلزم آن است که تجربه‌هایی را بتوان مثال زد که درواقع بهترین تبیین خصلت پدیداری آنها، نظریه محتوای غنی باشد. اگر نتوانیم چنین مثالهایی را بیابیم، نمی‌توانیم فرضیه مطلوب را با استفاده از این روش تایید کنیم. چه بسا تجربه‌هایی وجود داشته باشند که با یکی از فرضیه‌های رقیب، بهتر تبیین شوند. بنابراین می‌توان روش تقابل پدیداری را برای اثبات هرکدام از فرضیه‌های رقیب نیز به کار گرفت.

در اینجا سعی کردیم روش تقابل پدیداری را به عنوان یک الگوی عمومی برای مطالعه‌ی محتوای تجربه براساس پدیدارشناسی آن معرفی کنیم. به نظر می‌رسد که سیگل نیز از معرفی این روش چنین منظوری داشته است. «روش تقابل پدیداری راهی است برای آزمون فرضیات درباره محتوای تجربه بصری» (Siegel: 2010: 87) «استراتژی اصلی این روش به این صورت است که چیزی بیابیم که فرضیه هدف قرار است تبیین کند و سپس ببینیم آیا بهترین تبیین برای آن پدیده را فراهم می‌کند یا نه» (Ibid)

این درحالی است که برخی از منتقدین ماهیت کلی و عمومی این روش را نادیده گرفته اند و مشکلاتی که به یک کاربرد خاص آن مربوط می‌شود را به آن نسبت داده اند. مثلا ند بلاک این روش را به عنوان فلسفه‌ی پشت میزی (armchair philosophy) نقد می‌کند (Block: 2014) و ویلیام فیش آن را بیش از حد متکی به درون نگری می‌شمارد. (Fish: 2013). به اعتقاد ما این برداشت‌ها ناشی از آن است که سیگل مثال‌های خود را از میان موارد خاصی انتخاب می‌کند. به نظر سیگل تجربه یک شی جدید و ناآشنا با تجربه‌ی همان شی زمانی که از قبل آشنایی کافی با آن به دست آورده ایم اختلافاتی دارد. «فرض کنید که تاکنون هرگز درخت کاج ندیده اید و استخدام شده اید که در یک بیشه‌ای مملو از درختانی از گونه‌های بسیار متفاوت، همه درختان کاج را قطع کنید. یک نفر به شما نشان می‌دهد که کدام درخت‌ها،

درخت کاج هستند. چند هفته می‌گذرد و گرایش شما به تمییز درختان کاج از دیگر درختان بهبود پیدا می‌کند. سرانجام شما می‌توانید درختان کاج را بی واسطه تشخیص دهید. آنها سرانجام برای شما برجسته (salient) می‌شوند» (Siegel: 2006) آنچه منتقدین با آن مخالفت کرده اند عمدتاً مربوط به این مثال و استنتاج سیگل از آن است. و نه اصل روش تقابل پدیداری. در ادامه با مرور روش روانی-فیزیکی ند بلاک نشان می‌دهیم که بلاک در نهایت - هرچند بطور ضمنی - برای استنتاج از داده‌های خود از همان منطقی تبعیت می‌کند که سیگل آن را شرح داده است. از این رو نمی‌توان روش روانی-فیزیکی او را به عنوان روشی جایگزین مطرح کرد.

ند بلاک به تحقیقاتی استناد می‌کند که در آنها با ارائه تصاویر مختلف به مدت طولانی، ذهن بیننده را با آن تصویر سازگار می‌کنند. در این حالت بیننده حساسیت ادراکی خود را به برخی از ویژگی‌های بارز آن تصویر از دست می‌دهد. مانند زمانی که فرد با شنیدن پی در پی صدای تیک تاک ساعت با آن سازگار می‌شود. به این فرآیند، خوگیری (adaptation) می‌گویند. خوگیری را می‌توان با تحریک مستقیم یک نورون و خسته کردن آن از طریق کاشت میکروالکتروود در آن، به دست آورد و یا با خیره شدن به یک تصویر پاسخ دهی نورون‌های مربوطه را کاهش داد. به مورد اخیر، روش روانی- فیزیکی (physical-psycho) ایجاد خوگیری می‌گویند.

در یکی از این تحقیقات روانی - فیزیکی، سه تصویر از حالات چهره به آزمودنی ارائه می‌شود این تصاویر بصورت یک طیف از چهره عصبانی تا خجالت زده مرتب شده اند. چهره‌ی وسطی یک حالت مبهم (ambiguous) مابین عصبانیت و خجالت زدگی را نشان می‌دهد. گزارشات حاکی از آن است که آزمودنی‌ها اگر ابتدا به تصویر عصبانی خیره شده باشند، در تصویر وسطی، صرفاً خجالت زدگی را می‌بینند و اگر ابتدا به تصویر خجالت‌زده خیره شده باشند، عصبانیت را در تصویر وسطی ادراک می‌کنند. (Block: 2014). این آزمایش نشان می‌دهد که حالت هیجانی چهره می‌تواند موضوع خوگیری باشد. و چون اینگونه است، باید نتیجه بگیریم که این حالت‌ها مستقیماً به صورت بصری تجربه می‌شوند.

بلاک این احتمال را در نظر می‌گیرد که خوگیری شاید در سطح شناخت نیز رخ دهد. اما سپس استدلال می‌کند که این امر مستلزم رخ دادن حالت‌های روانشناختی خاصی است که تاکنون گزارش نشده است. (همان) به علاوه بلاک این احتمال را نیز در نظر می‌گیرد که موضوع اصلی خوگیری می‌تواند چند ویژگی سطح پایین مثل خطوط چهره و ارتفاع ابرو تا لب باشد که آنها مستقیماً تجربه شده و ذهن یک حالت هیجانی خاص را از آنها استنباط می‌کند. او این احتمال را نیز با معرفی یک آزمایش روان- فیزیکی دیگر رد می‌کند. (همان)

بلاک روش خود را یک روش تجربی و روش سیگل را پیشینی (a priori) و پشت میزی تلقی می‌کند. درحالی که این نقد به روش سیگل وارد نیست. بلاک با استفاده از تکنیک خوگیری دو تجربه‌ی کاملاً متفاوت از یک چهره، یعنی همان چهره مبهم وسطی به دست می‌دهد. در یک تجربه، این چهره عصبانی، و در تجربه دیگر خجالت زده به نظر می‌رسد. این دو تجربه، یک تقابل پدیداری را شکل می‌دهند که بلاک با استفاده از تکنیک خوگیری آن را فراهم ساخته است. این تقابل پدیداری آن چنان با فرضیه او

یعنی دریافت حسی هیجانانگیز چهره همخوانی دارد که او برای رد کردن همه‌ی حالت‌هایی که برای تبیین آن قابل طرح هستند، به خود زحمت نمی‌دهد.

با اینحال همانطور که دیدیم او دوتا از سه فرضیه بدیل را در نظر می‌گیرد. یکی اینکه خوگیری نه در سطح ادراک بلکه در سطح شناخت اتفاق افتاده و بنابراین تقابل پدیداری موجود ناشی از تفاوتی در تعبیر و تفسیر چهره مبهم باشد. و دیگری اینکه تفاوت در تجربه چهره مبهم ناشی از درک بصری ویژگی‌های دیگری غیر از ویژگی‌های سطح بالای عصبانیت و خجالت زدگی باشد. او این فرضیه را با معرفی یک آزمایش روان - فیزیکی دیگر کنار می‌گذارد.

تفاوت استدلال بلاک و سیگل در آن است که سیگل به جز فرضیه خود همه حالت‌های بدیل را با حصر عقلی و به ترتیب در نظر می‌گیرد و خود را ملزم به پاسخ گویی به آنها می‌داند. زیرا همانطور که پیشتر گفتیم با در دست داشتن یک تقابل پدیداری چهار حالت ممکن است در کار باشد و اثبات هر کدام از این حالت‌ها فرآیندی است که ضرورتاً با رد حالت‌های دیگر پیش می‌رود. اینکه گاهی برخی از مراحل این فرآیند آگاهانه نبوده یا محقق نیازی به طرح آن نمی‌بیند موجب نمی‌شود که چیزی در مسیر ضروری استنتاج محتوا از پدیدار شناسی تغییر کند. اهمیت کار سیگل در آن است که با شناسایی مراحل این فرآیند و گنجاندن آنها بطور نظام مند در روش تقابل پدیداری خود، منطق استنتاج محتوا از پدیدارشناسی را روشن تر می‌کند.

در مقابل ند بلاک، یکی از حالت‌های بدیل، یعنی این حالت که تقابل پدیداری ناشی از یک حس خام باشد را اصلاً در نظر نمی‌گیرد. این درواقع یکی از امتیازات مثال‌های فوق العاده بلاک است که آن چنان با فرضیه‌ای که قرار است تبیین آن انتخاب شود وفق پیدا می‌کند که نیاز کمتری برای بحث و استدلال به منظور رد دیگر تبیین‌های ممکن، احساس می‌شود. در عوض مثال‌های سیگل از این جهت مهم اند که برای اثبات چیزی طرح شده اند که بیشترین اهمیت فلسفی را دارند؛ یعنی تجربه بصری انواع طبیعی.

۴. تجربه بصری انواع طبیعی

اگر روش تقابل پدیداری الگوی استنتاج منطقی محتوا از پدیدارشناسی را به ما نشان می‌دهد ببینیم آیا می‌توان با پیروی از آن، نوع اشیا را به عنوان محتوای تجربه بصری نتیجه گرفت؟

دیدیم که سیگل برخلاف بلاک داده‌های اولیه خود را در میان اختلافاتی جستجو می‌کند که در تجربه یک شی قبل و بعد از آشنایی با آن ایجاد می‌شود. مثال اصلی وی دست کم آنطور که منتقدین دریافته اند، همان تجربه درخت کاج است. به نظر می‌رسد می‌توان قبول کرد که پدیدارشناسی دو تجربه از درخت کاج پیش و پس از آشنایی با آن اختلافی هرچند ناچیز، دارد. دست کم نوعی احساس اطمینان در تشخیص درخت کاج به وجود می‌آید که پیشتر در کار نبود. سیگل این اختلاف را به این صورت بیان می‌کند که به تدریج خود ویژگی کاج بودن - و نه ویژگی‌های سطح پایینی مثل رنگ یا شکل آن - در تجربه برجسته می‌شود و فرد ویژگی کاج بودن را بی واسطه تجربه می‌کند (Siegel: 2006) منتقدین نیز در برخورد با این مثال کمتر درباره اصل وجود یک اختلاف حادقلی، احتجاج کرده اند. در ادامه به این تقابل پدیداری

که در اثر آشنایی با یک نوع به وجود می‌آید، تحت عنوان اثر آشنایی (familiarity effect) اشاره می‌کنیم.

سیگل برای اثبات فرضیه خود به روش تقابل پدیداری پیش می‌رود یعنی پس از تایید وجود یک تقابل پدیداری نیازمند تبیین، هرکدام از تبیین‌های ممکن را جداگانه در نظر می‌گیرد و استدلال می‌کند که آنها نمی‌توانند تبیین مناسبی باشند. در نتیجه فرضیه او به عنوان بهترین تبیین مثال مورد بحث، تایید می‌شود.

در ادامه به شیوه سیگل در کتاب محتوای تجربه بصری، گزینه‌های ممکن برای تبیین اثر آشنایی در تجربه درخت کاج را طرح می‌کنیم و استدلال‌های سیگل برای رد هرکدام از آنها را سریع مرور می‌کنیم. منتقدین سیگل برخلاف او تلاش کرده‌اند که به این تبیین‌های بدیل اعتبار بخشیده و از این طریق نشان دهند که تجربه‌ی ویژگی‌های نوعی، آنطور که سیگل ادعا می‌کند، بهترین تبیین اثر آشنایی نیست. در اینجا دوتا از مهمترین این انتقادات را ذیل تبیین اول و سوم مطرح کرده و علیه آنها استدلال می‌کنیم و نتیجه می‌گیریم که تجربه بصری نوع طبیعی را می‌توان از پدیدار شناسی تجربه استنتاج کرد.

۱. تبیین اثر آشنایی با عناصر غیر حسی (non-sensory) تجربه: به جز محتویات حسی، تخیل، خلق، و شناخت مفهومی نیز ممکن است در پدیدار شناسی تجربه ادراکی اثرگذار باشند. در مثال درخت کاج، معقولترین گزینه از میان عناصر غیر حسی، آن است که کسب یک مفهوم تازه، پدیدار شناسی تجربه را اندکی تغییر داده باشد. شخص مفهوم درخت کاج را به دست می‌آورد و این شناخت تازه در نحوه‌ی پدیدار شدن درخت بر او اثر می‌گذارد.

سیگل این گزینه را بیشتر باز می‌کند و توضیح می‌دهد که یک مفهوم به دو طریق می‌تواند در تجربه اثر گذار باشد؛ یکی از طریق ایجاد یک حالت ذهنی شناختی (Cognitive mental state) مثل باوری با این مضمون: «آن یک درخت کاج است». دوم از طریق انجام یک فعالیت شناختی در حین تجربه درخت کاج، مثل مرور ذهنی (entertaining) این گزاره: «آن یک درخت کاج است». تفاوت این دو در آن است که در حالت اول نیازی نیست که شخص در حین تجربه ادراکی، باور خود را بصورت آگاهانه در ذهن حاضر سازد. بلکه این باور در شاکله مفهومی شخص جذب می‌شود و اثر خود را بر محتوای حسی اعمال می‌کند. در حالی که حالت دوم مستلزم آن است که شخص آگاهانه به درخت کاج بیاندیشد.

استدلال سیگل برای مردود دانستن حالت اخیر آن است که واقعا در ادراک اشیا، همیشه چنین فکر صریحی دخالت ندارد. اما برای رد حالت اول سیگل استدلال می‌کند که اگر اختلاف پدیداری ناشی از ایجاد یک باور جدید باشد، آنگاه اگر این باور جدید عوض شود، پدیدار شناسی تجربه باید دوباره تغییر کند. بر همین اساس او سناریویی را طرح می‌کند که در آن باور فرد تغییر می‌کند اما کیفیت تجربه تغییری نمی‌کند. اینگونه وی نتیجه می‌گیرد که اثر آشنایی، ناشی از - یا صرفا ناشی از - ورود یک مفهوم تازه به دستگاه شناختی ذهن نیست.

سناریو به این صورت است که فرد درحالی که درخت کاج را مشابه موارد قبلی تجربه می‌کند، از طریق یک منبع موثق باخبر می‌شود که این بار موضوع تجربه‌ی او یک درخت کاج نیست بلکه یک تصویر هولوگرافیک از همان درخت است. در این موقعیت هرچند باور فرد عوض شده است اما بطور شهودی می‌توان پذیرفت که حس و حال تجربه او تغییر نمی‌کند و یا اگر تغییر کند لزوماً شبیه اولین تجربه او از درخت کاج نمی‌شود. بر این اساس او نتیجه می‌گیرد که اثر آشنایی در تجربه‌ی درخت کاج ناشی از کسب باوری تازه نیست. (Siegel: 2010: 102-9)

سیگل ادعا نمی‌کند که در نتیجه افزایش قدرت بازشناسی درخت کاج، تغییری در مفاهیم شخص حاصل نمی‌شود. و همینطور ادعا نمی‌کند که باورها و افکار فاقد خصلت پدیداری هستند. بلکه ادعا آن است که آنچه تقابل پدیداری مثال مورد بحث ما را به وجود آورده نمی‌تواند صرفاً تفاوتی در باورها و افکار باشد.

یک راه هوشمندانه برای رد این استدلال سیگل آن است که نشان دهیم علاوه بر مرور ذهنی و شکل‌گیری باور، نحوه دیگری برای اثر گذاری شناخت مفهومی در تجربه حسی وجود دارد. بریت بروگارد حالت شناختی «به نظر رسیدن» را برای همین منظور پیشنهاد می‌کند و آن را بطور کلی معقول‌ترین گزینه‌ای می‌یابد که می‌تواند به جای ویژگی‌های سطح بالای سیگل اثر آشنایی را تبیین کند (Brogaard: 2013). پس از او ریلند این حالت ذهنی را مبسوط‌تر معرفی می‌کند. پاسخ بروگارد - ریلند یکی از جدی‌ترین نقدها به استدلال سیگل است.^۸

در سناریوی تصویر هولوگرافیک، با وجود تغییر باور شخص، در پدیدار شناسی تجربه او ویژگی درخت کاج بودن، بطور یکسان برجسته است. به عبارتی اثر آشنایی، ناشی از باور نیست. اما هنوز برای اینکه نتیجه بگیریم اثر آشنایی ناشی از تجربه بصری ویژگی درخت کاج بودن است، اندکی زود است. زیرا یک گرایش شناختی دیگر وجود دارد که در این سناریو ثابت مانده و همان می‌تواند مسئول ثبات پدیدار شناسی تجربه باشد. این گرایش شناختی نحوه واحدی است که درخت کاج و تصویر هولوگرافیک آن به نظر می‌رسند. این یک گرایش شناختی است که هرچند در این دو تجربه بدون تغییر مانده اما پیش از آشنایی با درخت کاج وجود نداشت بلکه در اثر آشنایی با این درخت به دست آمد و از این رو است که می‌تواند اثر آشنایی را توضیح دهد.

اما اعتراض بروگارد و ریلند تنها زمانی وارد است که آنها بتوانند نشان دهند که اثر آشنایی، صرفاً ناشی از اختلاف شناختی است و هیچ مولفه حسی در آن دخالت ندارد. در غیر این صورت نمی‌توانند سیگل را در رد تبیین اول ناموجه بدانند زیرا تبیین اول این بود که اثر آشنایی صرفاً ناشی از تغییرات شناختی است و اگر سیگل نشان دهد که تغییرات منحصر در شناخت نیست و تغییر حسی نیز در کار است به هدف خود دست یافته است.

به اعتقاد ما بروگارد و ریلند نمی‌توانند ادعا کنند که تقابل پدیداری صرفاً ناشی از یک گرایش شناختی است و هیچ تغییری در محتوای حسی تجربه ایجاد نشده است. می‌توان نشان داد با هر تغییری در نحوه به نظر رسیدن چیزی، دریافت حسی ما از آن نیز تغییر می‌کند. این مطلب را در مورد ویژگی‌های سطح

پایین اشیا با وضوح بیشتری می‌توان دید. زیرا در مورد این ویژگی‌ها به سختی می‌توان اختلافی میان تجربه بصری ونحوه به نظر رسیدن، قائل شد. تصور کنید برای خرید برشی از ماهی سالامون به فروشگاه می‌روید و قطعه‌ای از آن را پشت وپترین مغازه می‌یابید. رنگ آن شبیه رنگ صورتی مخصوص ماهی سالامون به نظر می‌رسد. اکنون تصور کنید که ناگهان متوجه می‌شوید که آنچه می‌بینید درواقع برشی از یک توت فرنگی بزرگ است و نه ماهی سالامون. در اینجا به نظر می‌رسد که رنگ آن نیز جور دیگری - شبیه صورتی توت فرنگی - به نظر می‌رسد. نمی‌توان بصورت معناداری ادعا کرد که نحوه به نظر رسیدن رنگ آن شیء تغییر کرده است و در عین حال خود تجربه رنگ تغییر نکرده است. در این مثال با تغییر برداشت ما از شیء رنگی، رنگ آن نیز به نحو متفاوتی احساس می‌شود. (Wrathall: 2009) این تغییر در پدیدار شناسی تجربه رنگی را نمی‌توان صرفاً تغییری در گرایش شناختی و مفهومی ذهن نسبت به یک کیفیت حسی ثابت و از پیش تعیین شده دانست. زیرا تجربه رنگ صورتی خود از پیش و مستقلاً متعین نشده است بلکه همین نحوه به نظر رسیدن آن است که محتوای خاص آن - آن صورتی خاص ماهی سالامون و یا آن صورتی خاص توت فرنگی را متعین می‌سازد.

درباره‌ی ویژگی‌های سطح بالا نیز حداقل می‌توان ادعا کرد که با تغییر نحوه به نظر رسیدن چیزها نقاط توجه چشم تغییر می‌کند. یافته‌های تجربی نیز حاکی از آن است که با کسب مهارت بازشناسی اشیا و کلمات، توجه دیداری بر آن ویژگی‌هایی متمرکز می‌شود که در تعیین چیستی آن شیء و یا معنای آن کلمه تعیین کننده هستند. بنابراین هر جا که نحوه به نظر رسیدن چیزی تغییر کند محتوای حسی به دست آمده از آن نیز تغییری-هرچند حداقلی- خواهد داشت. و از طرفی همین تغییر ناچیز کافی است تا در این نتیجه گیری موجه باشیم که اثر آشنایی را نمی‌توان صرفاً با عناصر غیر حسی تجربه تبیین کرد و به این ترتیب یک سطر در استدلال خود جلو می‌رویم.

۲. تبیین اثر آشنایی با کیفیات حسی غیربازنمودی (حس خام): با پذیرش اینکه تقابل پدیداری مورد مطالعه ناشی از یک کیفیت حسی است یا دست کم کیفیات حسی در آن نقش دارند، معترض همچنان می‌تواند اصرار کند که این کیفیت حسی محتوایی ندارد و یک حس خام همچون احساس درد است.

اما اگر اثر آشنایی یک حس خام باشد، باید مستقل از درخت نیز امکان تجربه آن وجود داشته باشد. یکجور احساس آشنایی عجیب که بتواند بر انسان عارض شود و چیزی را با صفت «آشنا» بازنمایی نکند. سیگل استدلال می‌کند که چیزی شبیه به احساس آشنایی غیر بازنمودی - به این معنا که چیزی را در جهان به وصف آشنایی متصف نکند نمی‌تواند بر انسان عارض شود. به اعتقاد او نزدیک ترین حالت ذهنی به آنچه معترض در نظر دارد، احساس آشناپنداری *déjà vu* است. یعنی زمانی که چیزی یا رخدادی آشنا به نظر می‌رسد بدون اینکه بدانیم چرا آشنا است یا قبلاً کجا ممکن است چیزی شبیه به آن دیده باشیم. اما حتی در پدیده آشناپنداری نیز ما می‌دانیم که چه چیزی را آشنا می‌یابیم و فقط نمی‌دانیم که چرا درباره آن چیز احساس آشنایی می‌کنیم. مثلاً می‌بینیم که گربه‌ای روی پادری است و درباره آن احساس آشنایی

عجیبی داریم. گویی این اتفاق یک بار دیگر به همین صورت رخ داده است. در این حالت حس آشنایی هرچند که با حیرت و گنگی خاصی همراه است اما به وضوح یک حس بازنمودی است. زیرا حس آشنایی در این مثال یک ویژگی است که به رخداد مذکور نسبت می‌دهیم. به عبارتی تجربه‌ی آشنایی ما دارای این محتواست: «آن چیز (رخداد یا شی) آشنا است». و این کاملاً با حس درد متفاوت است زیرا برخلاف درد، آشنایی را به مثابه‌ی نحوه‌ی که یک چیزی در جهان به نظر می‌رسد تجربه می‌کنیم. محتوای این نوع حس آشنایی چیزی از این دست است: «آن چیز آشنا به نظر می‌رسد»⁹

۳. تبیین اثر آشنایی با کیفیات حسی بازنمودی سطح پایین: آخرین تلاش معترض به این صورت است که بگوید محتوایی که بواسطه اثر آشنایی بازنمایی می‌شود همانی نیست که ما قصد داریم به آن نسبت دهیم. شاید به جای خود درخت کاج، فرد می‌آموزد که یک علامت خاص آن مثل شکل، رنگ یا اندازه ویژه آن را در تجربه خود ببیند که بیشتر به آن توجهی نداشت.

از میان این کیفیات سطح پایین، سیگل، شکل را معقول تر از بقیه می‌یابد؛ یک شکل-گشتالت (Shape –gestalt) مخصوص، که شخص پس از آشنایی کافی با درختان کاج می‌تواند آن را در همه درختان کاج و تنها در آنها ببیند. اما تجربه‌های درختان کاج می‌توانند آنچنان متنوع باشند که هیچ شکل-گشتالتی با جزئیات زیاد، در همه آنها مشترک نخواهد بود. از طرفی هرچقدر این شکل-گشتالت را کلی تر و انتزاعی تر در نظر بگیریم از میزان اختصاصی بودن آن برای درخت کاج کاسته خواهد شد تا جایی که به تدریج انواع دیگری از چیزها را نیز در برخواهد گرفت. همانطور که شکل-گشتالت اسلحه کمری اگر بخواهد همه موارد را پوشش دهد، مواردی از سشوآرها و دریل‌ها را نیز در برخواهد گرفت.

شکل-گشتالی با این درجه از عمومیت که میان چند نوع شی مشترک است، پیش از یادگیری بازنمایی هر کدام از این انواع نیز می‌تواند تجربه شود. در عوض تجربه بصری یک نوع خاص جنبه‌های ویژه‌ای دارد که در اثر تشخیص یک خصوصیت مختص به نوع به دست می‌آید. این ویژگی مختص به نوع نمی‌تواند یک شکل-گشتالت مشترک میان انواع باشد.

رنه جاگنو (Rene Jagnow) استدلال می‌کند که در اینجا سیگل معنای شکل-گشتالت را به درستی درنیافته است. به اعتقاد سیگل شکل-گشتالت اسلحه، سشوآر و دریل در سطحی از انتزاع بر هم منطبق می‌شوند و یک شکل-گشتالت را به دست می‌دهند. جاگنو استدلال می‌کند که چنین برداشتی از شکل-گشتالت این واقعیت را در نمی‌یابد که شکل-گشتالت‌ها هر کدام «شکل را در دو ساختار کل و جز متفاوت سازمان دهی می‌کنند» (Jagnow: 2015) یعنی درست است که شکل-گشتالت دو شی ممکن است برهم منطبق شوند اما این باعث نمی‌شود که آنها به یک صورت تجربه شوند. زیرا رابطه اجزا و کل در هر کدام متفاوت از دیگری است. جاگنو از میان شکل‌های مشهور در روانشناسی گشتالت، شکل موسوم به «سگ-آشپز» (Chef/dog figure) را گویای این ویژگی شکل-گشتالت‌ها می‌یابد؛ قسمتی از شکل در یک تجربه به عنوان کلاه آشپز بازنمایی می‌شود و همان قسمت شکل در تجربه دیگر یکی از پاهای پست و دم سگ را دربر می‌گیرد. این نشان می‌دهد که تجربه‌ها اجزای شکل را به انحای گوناگونی سازمان

می‌دهند. هرچند سگ و آشپز هر دو تجربه‌ای از یک شکل هستند اما از آنجا که در هر تجربه اجزا و کل ساختار متمایزی می‌سازند، دو شکل-گشتالت متفاوت محسوب می‌شوند. سیگل این واقعیت را درنیافته است زیرا تفاوت شکل-گشتالتها از نظر ساختار جزء و کل را نادیده گرفته است. (Ibid)

اما این ملاحظات در باره تمایز ساختاری شکل-گشتالتها نمی‌توانند نتیجه گیری سیگل را نقض کنند. اگر به مثالهای پیشنهادی سیگل دقت کنیم می‌بینیم که ساختار جز و کل در آنها مشابه مورد سگ-آشپز نیست. در مثال سگ-آشپز آن قسمتی از شکل که کلاه آشپز را تشکیل می‌دهد معادل با هیچ جزء تنهایی در بدن سگ نیست و از طرفی آن قسمت شکل که دم سگ را تشکیل می‌دهد معادل با هیچ جزء معناداری در بدن یا لباس آشپز نیست. به عبارتی در این مثال ما با دو ساختار جزء و کل قیاس ناپذیر روبروایم. اما در شکل-گشتالت اسلحه، سشوآر و دریل، ساختار جزء و کل تا حد زیادی با هم قابل قیاس اند؛ آن قسمتی از شکل اسلحه که ماشه آن را بازنمایی می‌کند معادل است با قسمتی از شکل سشوآر و دریل که دکمه روشن کردن آن را بازنمایی می‌کند و آن قسمتی از اسلحه که گلوله از آن خارج می‌شود محل خروج باد در سشوآر و سوراخ کردن در دریل است. به طور کلی هر بخش معناداری از یک شکل، معادل با بخش معناداری از شکل دیگر است و علاوه بر این نقش ساختاری هر جزء در کل شکل، مشابه شکل دیگر است. از این رو باید گفت که در این سه شکل-گشتالت، ساختار جزء و کل تقریباً یکسانی در میان است. اگر ساختار جزء و کل را ملاک تمایز یک شکل-گشتالت در نظر بگیریم، باید بگوییم در اینجا فقط یک شکل-گشتالت در میان است. و اگر اینطور باشد نمی‌توان اختلاف در تجربه سه شی مذکور را بر اساس شکل-گشتالت آنها توضیح داد.

نتیجه گیری

در این مقاله با طرح مقدمه‌ای تاریخی ابتدا اهمیت بحث محتوای غنی در تجربه حسی را در فلسفه مدرن ریشه یابی کردیم. و پس از روشن کردن معنای دقیق تجربه بصری نشان دادیم که تجربه بصری برخی از ویژگی‌ها، نمی‌تواند با دو تا از دیدگاه‌های عمده درباره ماهیت ادراک حسی سازگار شود. این مطلب خود دلیل مستقلی بود که اهمیت پرداختن به موضوع تجربه بصری ویژگی‌های نوعی را نشان می‌داد.

برای مطالعه محتوای سطح بالای تجربه چند روش در ادبیات مربوطه پیشنهاد شده است، اما در خصوص ویژگی‌های نوعی که موضوع مطالعه‌ی ماست، برخی از این روش‌ها کارایی ندارند. در عوض روش تقابل پدیداری سیگل با عنایت خاص به تجربه بصری همین ویژگی‌ها توسعه یافته است. پیش از به کارگیری این روش نشان دادیم که آن یک الگوی استنتاجی روشن و معتبر در اختیار ما قرار می‌دهد. آنگاه کاربست این روش در اثبات تجربه بصری ویژگی‌های نوعی را ارزیابی کردیم و با خنثی کردن دو تا از اعتراضات اصلی، از آن دفاع کردیم؛ دیدیم که نمی‌توان اثر آشنایی را ناشی از یک مولفه شناختی دانست زیرا با تغییر یک گرایش شناختی همچون نحوه به نظر رسیدن، تجربه بصری نیز تغییر می‌کند. همچنین دیدیم که نمی‌توان اثر آشنایی را ناشی از تجربه بصری ویژگی‌های سطح پایینی همچون شکل-گشتالتها دانست. زیرا شکل-گشتالتها حتی با لحاظ کردن ساختار جزء و کل شان، نمی‌توانند مختص به نوع باشند.

در نتیجه بهترین تبیین برای اثر آشنایی - که باعث می‌شود یک نوع طبیعی مثل درخت کاج، بی‌واسطه و نه از طریق توجه به رنگ، شکل، اندازه و غیره، در تجربه برجسته شده و بدون تلاش مشهود گردد- آن است که بگوییم، ویژگی نوعی آن، مثلاً درخت کاج بودن آن، به شکل بصری تجربه می‌شود.

پی‌نوشت‌ها

۱. به عبارت دیگر، امر داده شده: (the given)
۲. استفاده از مفهوم انطباق حسی توسط دیوید هیوم همین معنا را در ذهن متبادر می‌کند.
۳. در فلسفه معاصر اگرچه محتوای آگاهی را تشکیک ناپذیر نمی‌دانند، با اینحال تجربه حسی را یکی از منابع توجیه باورها می‌شمارند.
۴. گذشته از اینها در بخش دوم مقاله استدلال خواهیم کرد که تجربه‌ی بصری انواع طبیعی محدودیتی برای نظریه‌های ادراک حسی ایجاد می‌کند.
۵. علاوه بر این چهار دیدگاه، نظریه ادراک به مثابه‌ی کسب باور^۱ نیز وجود دارد که می‌توان آن را پیش‌درآمدی بر نظریه التفات‌گرایی و زیرمجموعه آن در نظر گرفت. (Fish: 2010: ch4) بنابراین دیدگاه‌های اصلی درباره ماهیت ادراک حسی به همین چهار مورد محدود می‌شود.
۶. ما انواع طبیعی را براساس فیزیک عامیانه شناخته‌ایم. اگر یک نوع طبیعی در فیزیک عامیانه ما مطابق با واقع نباشد، اعتقاد ما به آن خطاست و اگر آن را تجربه کنیم تجربه ما یک خطای حسی خواهد بود.
۷. این استدلال را سیگل (2010) و منتقدان آن، هر کدام به شیوه خود بیان کرده‌اند. ما نیز تلاش کرده‌ایم آن را به روشن‌ترین و کوتاه‌ترین حالت بازسازی کنیم.
۸. ریلند گرایش ذهنی به نظر رسیدن را به دو نوع معرفت‌شناختی و پدیدارشناختی تقسیم می‌کند و گرایش به نظر رسیدن پدیدارشناختی را در پاسخ به سیگل کارساز می‌یابد. براساس توضیحات ریلند ذهن انسان در دیدن P یا باور به P به صدق P متعهد می‌شود. به نحوی که اگر P کاذب باشد، شخص در باور به P یا ادراک P، مرتکب خطا خواهد بود. درحالی که با کذب P همچنان می‌تواند بطور صادقی به نظر شخص برسد که P (Reiland: 2014)
۹. به علاوه یک احساس آشنایی گنگ باید حیرت‌زادی ایجاد کند کما اینکه پدیده آشناپنداری بخاطر معلوم نبودن علت آشنایی یک چیز، حیرت‌انگیز به نظر می‌رسد. در حالی که درخت کاج آشنا فاقد این خصلت گنگی و حیرت‌انگیزی است. و این خود دلیل دیگری است که نشان می‌دهد حس آشنایی در تجربه چیزهای آشنا، یک حس خام نیست.

References

- Block, N. (2010) "Attention and mental paint", *Philosophical Issues*, 20, 23-63.
- Block, N. (2014) Seeing as in the light of vision science, *Philosophy and Phenomenological Research*
- Brogaard, B. (2013) "Do we perceive natural kind properties?" *Philosophical Studies*, 162.
- Byrne, A. (2002) "DON'T PANIC: Tye's Internationalist Theory of Consciousness," *A Field Guide to the Philosophy of Mind symposium on Tye's*

Consciousness, Color, and Content. Available online at http://host.uniroma3.it/progetti/kant/field/tyesymp_byrne.htm.

- Dennett, Daniel C. (1996) *Seeing is believing or is it?* Kathleen Akins (ed.), [Book Chapter]. Oxford University Press. pp. 158-172.
- Descartes, R. (1996) *Meditation on First Philosophy*, trans. and edited: John Cottingham, revised edition, Cambridge University Press.
- Husserl. E. (1970) *Crisis of the European Sciences and Transcendental Phenomenology*, trans. D. Carr. Evanston, IL: Northwestern University Press.
- Jagnow, R. (2015) *Can we see natural kind properties?*, EPISTEMOLOGY & PHILOSOPHY OF SCIENCE _ 2015 _ Ö. XLIV _ '2.
- Lewis, C. I. (1929). *Mind and the world order: Outline of a theory of knowledge.* New York: Dover Publications Inc.
- Lock, J. (1968) *An essay concerning human understanding*, Abridged and edited: Keneth P. Winkler, Library of Congress Cataloging-in- publication data.
- Locke, J. (1997) *An Essay Concerning Human Understanding.* London: Penguin Books.
- Logue, H. (2013) "Visual experience of natural kin properties: is there any fact of the matter". *Philosophical Studies*, 162, 1–12.
- Nagel, T. (1974) "What is it like to be a bat?", *Philosophical Review*.
- Reiland, I. (2014) "On experiencing high-level properties", *American Philosophical Quarterly*, 51
- Siegel, S. (2006). *Which properties are represented in perception?* In T. Gendler & J. Hawthorne (Eds.), *Perceptual experience.* Oxford: Clarendon Press.
- Siegel, S. (2010). *The contents of visual experience*, Oxford: Oxford University Press.
- Wrathall. M. A. (2009) "On the existential positivity of our ability to be deceived", in Clancy W. Matin (ed), *The philosophy of deception.* Oxford university press. PP. 67.
- Zahavi, D. (2003) *Husserl's phenomenology*, Stanford University Press.